

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIŲ ĮSTAIGA

ATASKAITA DĖL SULAIKYTŲ ASMENŲ TEISIŲ PADĖTIES IGNALINOS RINKTINĖS PAVOVERĖS UŽKARDOJE

2014-05-22 Nr. 2014/1-60(04)

Vilnius

I. BENDRA INFORMACIJA APIE PATIKRINIMĄ

1. Lietuvos Respublikos Seimas 2013-12-03 įstatymu Nr. XII-630 ratifikavo Konvencijos prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą Fakultatyvų protokolą (toliau vadinama – Fakultatyvus protokolą) ir priėmė Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo (toliau vadinama – LRSKĮ) pakeitimus, pagal kuriuos Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai (toliau vadinama – Įstaiga) papildomai pavedė vykdyti nacionalinę kankinimų prevenciją laisvės apribojimo vietose¹ ir nuolat jose lankytis (2014-01-01 įsigaliojusios LRSKĮ 3 ir 19¹ straipsnių nuostatos).

2. Seimo kontrolieriams organizuojant jiems pavestą nacionalinės kankinimų prevencijos veiklą tai atlikti padeda įstaigos struktūrinis padalinys – Žmogaus teisių biuras (toliau vadinama – Biuras). Biuro patarėjai Kristina Brazevič ir Juras Taminskas bei vyriausioji specialistė Deimantė Karužienė, atlikdami jiems Seimo kontrolieriaus, Įstaigos vadovo Augustino Normanto pavestas užduotis, 2014-04-02 vertino sulaikytų asmenų teisių padėtį Ignalinos rinktinės Pavoverės užkardeje (toliau vadinama – Užkarda).

3. Pažymėtina, kad šio patikrinimo metu buvo bendrauta su Užkardos vado pavaduotoju Aurelijumi Kizilovu ir vyresnioju specialistu Vitalijumi Jankovskiu.

II. TAIKYTINOS TEISĖS AKTŲ NUOSTATOS

4. Sulaikytų asmenų teisių padėties Užkardeje teisinis reglamentavimas:

3.1. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas (toliau vadinama – ATPK).

Pagal ATPK 266 straipsnio 1 dalies 3 punktą, tarp organų (pareigūnų), turinčių teisę vykdyti administracinį sulaikymą, yra Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai – už pasienio teisinio režimo taisyklių, pasienio kontrolės punktų veiklos taisyklių arba muitų taisyklių pažeidimus, už neteisėtą valstybės sienos perėjimą dėl neatsargumo, už nepaklusimą uniformuoto Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūno teisėtam reikalavimui sustabdyti transporto priemonę.

---

¹ Laisvės apribojimo (atėmimo) vieta yra laikytina bet kuri valstybės jurisdikcijoje esanti ir kontroliuojama įstaiga, kurioje valdžios institucijai įsakius, paraginūs, sutikus ar pritarus asmenims yra arba gali būti apribota laisvė. Laisvės apribojimas reiškia bet kokį asmens sulaikymą ar įkalinimą, ar apgyvendinimą viešojoje ar privačioje laisvės apribojimo vietoje, kurios tam tikros teisminės, administracinės ar kitos valdžios institucijos įsakymu tam asmeniui neleidžiama savo noru palikti (Fakultatyvaus protokolo 4 straipsnis).

Pagal ATPK 267 straipsnio 2 dalį, asmenys, traukiami administracinėn atsakomybėn už pasienio teisinio režimo taisyklių arba pasienio kontrolės punktų veiklos taisyklių pažeidimus, gali būti sulaikyti iki 3 valandų protokolui surašyti, o prireikus nustatyti asmenybę ir išaiškinti teisės pažeidimo aplinkybes, – iki 48 valandų.

3.2. Pasienio kontrolės punktų statinio paskirties bendrųjų reikalavimų taisyklės, patvirtintos Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2009-01-06 įsakymu Nr. 4-1 „Dėl pasienio kontrolės punktų statinio paskirties bendrųjų reikalavimų taisyklių patvirtinimo“ (toliau vadinama – Taisyklės).

Taisyklių 38 punkte yra numatyti reikalavimai laikino sulaikymo patalpoms (toliau vadinama – Patalpos), kuriuose, be kita ko, numatyta, kad:

- 1) bendras plotas – ne mažesnis kaip 5 kvadratiniai metrai;
- 2) dirbtinis apšvietimas – ne mažesnis kaip 100 liuksų (lx). Elektros instaliacija montuojama paslėptu būdu, lempa apsaugoma metalinėmis grotelėmis ar kitomis apsauginėmis priemonėmis;
- 3) turi būti apšildomos (šildymo įrenginiai montuojami statybinėse konstrukcijose) bei natūraliai arba mechaniškai vėdinamos;
- 4) turi būti galimybė nuolat stebėti uždarytų asmenų elgesį (vizualiai, per vaizdo kameras ar kitas priemones). Vaizdo stebėjimo kameros turi būti įrengiamos pačiose laikino sulaikymo patalpose ir integruotos su bendra stebėjimo sistema. Turi būti įrengti pasikalbėjimo įrenginiai su PKP budėtoju. Langų stiklai, vaizdo stebėjimo kameros ir šviestuvai turi būti antivandaliniai;
- 5) laikinai sulaikyti asmenys negalėtų pasinaudoti patalpose esamais įrengimais nepageidaujamiems veiksams atlikti;
- 6) baldai turi būti pritvirtinti prie grindų ar sienos;
- 7) durys turi būti metalinės arba grotuotos. Jos turi atsidaryti tik į išorinę pusę.

3.3. Reikalavimai naujai įrengiamoms laikino sulaikymo patalpoms ir Laikino sulaikymo patalpų naudojimo taisyklės, patvirtinti Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vado 2013-07-11 įsakymu Nr. 4-373 „Dėl Valstybės sienos apsaugos tarnybos laikino sulaikymo patalpų įrengimo ir jų naudojimo taisyklių patvirtinimo“.

Pagal pirmiau nurodyto įsakymo 2 punktą, atliekant laikino sulaikymo patalpų einamąjį remontą, tarnybos rinktinių vadai įpareigoti taikyti šiuo įsakymu patvirtintus reikalavimus ir esamoms laikino sulaikymo patalpoms.

Laikino sulaikymo patalpa yra laikoma specialiai įrengta ir saugoma patalpa su atskiru įėjimu, skirta patalpinti laikinai sulaikytus asmenis, taip pat asmenis, kuriems taikomas administracinis sulaikymas, arba kitus asmenis, kurių atžvilgiu priimtas sprendimas pristatyti juos į tarnybines patalpas (Laikino sulaikymo patalpų naudojimo taisyklių 3 punktas).

III. TIKRINAMOS SRITYS IR NUSTATYTOS APLINKYBĖS

DUOMENYS APIE UŽKARDOS PATALPAS	1. Kiek Patalpų yra Užkardoje? 2. Kur yra įrengta Patalpa? 3. Kiek Patalpoje yra įrengta laikymo vietų ir koks šios Patalpos plotas? 4. Ar Užkardos patalpos yra prieinamos asmenims su negalia?	1. Užkardoje yra 1 (viena) Patalpa. 2. Patalpa įrengta Užkardos 1 (pirmajame) aukšte. 3. Patalpa skirta laikyti 1 (vieną) asmenį. Patalpos plotas yra 6 m ² . 4. Visos Užkardos patalpos neprieinamos asmenims su negalia.
SULAIKYTIEJI	5. Kiek sulaikytųjų (vyrų, moterų, nepilnamečių) laikyta patikrinimo	5. Patikrinimo metu Patalpoje asmenų nebuvo laikoma.

	<p>metu Užkardoje ir (arba) Patalpoje?</p> <p>6. Kiek laiko sulaikytieji vidutiniškai praleidžia Užkardoje?</p> <p>7. Kiek vidutiniškai sulaikytojų vienu metu būna laikoma Patalpoje?</p>	<p>Nuo 2014-01-01 į Užkardą buvo pristatyta 17 asmenų, tačiau ne visi iš jų buvo laikomi Patalpoje. Pareigūnai nenurodė į Patalpą uždarytų asmenų skaičiaus, kadangi šios priemonės taikymas nėra fiksuojamas <i>Pristatytų į užkardą asmenų apskaitos registre</i>.</p> <p>6. Užkardoje asmenys laikomi iki 3–5 (trijų–penkių) valandų, iš kurių dalį praleidžia Patalpoje (Užkardos pareigūnų pateikta informacija).</p> <p>7. Vienu metu Patalpoje būna laikomas 1 (vienas) sulaikytasis. Sulaikius daugiau asmenų, jie, saugomi pareigūnų, laikomi kitose patalpose (Užkardos pareigūnų pateikta informacija).</p>
<p>SAUGUMO PRIEMONĖS IR SAVIŽUDYBIŲ PREVENCIJA</p>	<p>8. Kiek ir kokių priemonių, užtikrinančių sulaikytųjų saugumą, taikoma Patalpoje? Ar Patalpoje naudojamos vaizdo stebėjimo kameros? Jei taip, tuomet ar užtikrinamas laikomų asmenų privatumas?</p> <p>9. Ar moterys laikomos atskirai nuo vyrų, nepilnamečiai – atskirai nuo suaugusiųjų (išskyrus šeimas)?</p> <p>10. Ar yra pasitaikę atvejų, kad sulaikyti asmenys imtų save žaloti? Kokių priemonių būtų imamasi, jei sulaikytasis pradėtų save žaloti?</p>	<p>8. Prieš talpinant į Patalpą, sulaikytieji yra kruopščiai patikrinami, ar su savimi neturi draudžiamų daiktų. Patalpa įrengta taip, jog laikinai sulaikyti asmenys negalėtų pasinaudoti joje esamais įrengimais nepageidaujamiems veiksams atlikti (pritvirtinti baldai, langai su grotomis, grotuotos durys). Patalpoje įrengta vaizdo stebėjimo kamera, kuri, nepažeidžiant sulaikytųjų privatumo, taip pat padeda užtikrinti jų saugumą. Kameros transliuojamas vaizdas, integruotas į bendrą vaizdo stebėjimo sistemą, stebimas pareigūnų budėtojų dalyje. Vaizdo įrašai automatiškai saugomi 1 mėnesį, prireikus, ir ilgiau. Pažymėtina, kad, prieš patenkant į Patalpą, nėra įspėjamųjų ženklų dėl stebėjimo vaizdo kamera, tačiau ji įrengta gerai matomoje vietoje.</p> <p>9. Atskiro asmenų laikymo reikalavimų Užkardoje laikomasi (Užkardos pareigūnų pateikta informacija).</p> <p>10. Praktikoje pirmiau nurodytų atvejų nėra buvę. Pareigūnų teigimu, jei sulaikytasis pradėtų save žaloti, Užkardos pareigūnai taikytų specialiąsias priemones (nutrauktų veiksmus, izoliuotų ir pan.), suteiktų pirmąją medicinos pagalbą. Esant reikalui, būtų kviečiama</p>

		greitoji medicinos pagalba arba asmuo būtų pristatytas į medicinos įstaigą.
LAIKYMO IR HIGIENOS SĄLYGOS	<p>11. Ar Patalpoje yra pakankamas natūralus / dirbtinis apšvietimas?</p> <p>12. Kaip vėdinama Patalpa (natūralus, dirbtinis vėdinimas)?</p> <p>13. Ar Patalpa yra šildoma?</p> <p>14. Kas kiek laiko ir kaip Patalpa yra tvarkoma?</p> <p>15. Kokie baldai yra Patalpoje?</p> <p>16. Ar sulaikytiems asmenims sudarytos sąlygos naudotis tualetu?</p> <p>17. Ar sulaikytiems asmenims yra duodama geriamojo vandens?</p> <p>18. Kada paskutinį kartą buvo atlikta Patalpos dezinfekcija, dezinfekcija ir deratizacija?</p>	<p>11. Patalpoje yra natūralus ir dirbtinis apšvietimas. Pastebėtina, jog vienas iš dviejų šviestuvų vizito metu neveikė. Biuro darbuotojų nuomone, natūralus, taip pat dirbtinis (veikiant abiem šviestuvams), apšvietimas Patalpoje yra pakankamas.</p> <p>12. Patalpa vėdinama tiek natūraliai (per langą, kuris vizito metu buvo patikrintas, ar atsidaro), tiek mechanškai (per bendrą vėdinimo sistemą).</p> <p>13. Patalpa yra prijungta prie šildymo sistemos, tačiau vizito metu šildymas Užkardoje buvo išjungtas.</p> <p>14. Patalpą tvarko valytoja kasdien arba pagal poreikį. Vizito metu Patalpos buvo švarios.</p> <p>15. Patalpoje yra vienas prie grindų pritvirtintas suolas.</p> <p>16. Asmenys pagal pageidavimą gali pasinaudoti bendru Užkardos tualetu, kuriame yra būtinos higienos priemonės (tualetinio popieriaus, muilo).</p> <p>17. Taip, sulaikytiems asmenims duodama geriamojo vandens.</p> <p>18. Patalpos dezinfekcija, dezinfekcija ir deratizacija nebuvo atlikta, nes nebuvo tokio poreikio.</p>
SVEIKATOS PRIEŽIŪRA	19. Ar Užkardoje yra medicinos punktas? Jei taip, ar jis turi leidimą-higienos pasą? Jei ne, tuomet kokios sveikatos priežiūros paslaugos prieinamos Patalpoje laikomiems asmenims?	19. Užkardos patalpose nėra medicinos punkto. Tačiau Užkardoje dirbantys pareigūnai yra išklause pirmosios medicinos pagalbos kursą ir gali sulaikytiems suteikti būtinąją medicinos pagalbą. Esant reikalui kviečiama greitoji medicinos pagalba bendruoju pagalbos telefonu. Jei greitoji medicinos pagalba negalėtų skubiai atvykti, yra galimybė patiems pareigūnams pristatyti sulaikytąjį į asmens sveikatos priežiūros įstaigą.

	20. Ar Užkardoje yra pirmosios pagalbos vaistinėlė (-ės)?	20. Užkardoje yra pirmosios pagalbos vaistinėlė.
ELGESYS SU SULAIKYTAIS ASMENIMIS	21. Ar sulaikytieji per 2014 metus buvo ir (arba) yra pateikę skundų dėl netinkamo Užkardos darbuotojų elgesio? 22. Ar per 2014 metus prieš sulaikytuosius Užkardoje buvo panaudotos specialiosios priemonės? Jei taip, kiek kartų ir kokiais pagrindais?	21. Sulaikytieji per 2014 metus nėra pateikę skundų dėl Užkardos darbuotojų netinkamo elgesio. 22. Specialiosios priemonės prieš Patalpoje uždarytus asmenis 2014 metais nebuvo panaudotos.
KITOS SULAIKYTŲ ASMENŲ TEISĖS	23. Ar per 2014 metus buvo sulaikyta užsienio valstybių piliečių? Ar užsienio valstybių piliečiams sudarytos sąlygos susisiekti su savo valstybių diplomatinėmis atstovybėmis ir (arba) konsulinėmis įstaigomis? 24. Kaip ir kokios vertėjo paslaugos yra užtikrinamos sulaikytiesiems? 25. Ar per 2014 metus buvo gauta užsienio piliečių prašymų dėl prieglobsčio suteikimo Lietuvos Respublikoje? Jeigu taip, tuomet kokių veiksmų Užkardos pareigūnai ėmėsi dėl šių asmenų prašymų?	23. Taip, buvo sulaikytas vienas užsienio valstybės pilietis. Taip, tačiau tokių prašymų iš užsienio valstybių piliečių nebuvo gauta. 24. Užkardos pareigūnai dažniausiai sulaiko asmenis, kalbančius rusų kalba. Šią kalbą moka patys Užkardos darbuotojai, todėl atskiro vertėjo paslaugų nereikia. Esant atvejui, kuomet su sulaikytu asmeniu nepavyktų susikalbėti dėl jo ir Užkardos darbuotojų užsienio kalbų žinių trūkumo, asmuo būtų pristatytas į Ignalinos rinktinės vadavietę, kur būtų pasitelkiami atitinkamą kalbą mokantys vertėjai (pagal su VŠĮ Visuomenės specialaus mokymo ir konsultavimo centru sudarytą sutartį). 25. Tokių prašymų iš užsienio valstybių piliečių Užkardoje negauta.
KITŲ INSTITUCIJŲ ATLIKTI PATIKRINIMAI	26. Ar Patalpoje buvo atlikta žmogaus teisių padėties stebėseną? Jei taip, ar buvo teiktos rekomendacijos ir kiek jų pateikta? Kiek iš jų įgyvendinta? 27. Kada Patalpoje paskutinį kartą buvo atliktas priešgaisrinės saugos	26. Žmogaus teisių padėties stebėseną Patalpoje nebuvo atlikta (Užkardos pareigūnų pateikta informacija). 27. Priešgaisrinės saugos patikrinimas atliktas 2013-12-19, pažeidimų Patalpoje

	patikrinimas? 28. Kada Patalpoje paskutinį kartą buvo atliktas visuomenės sveikatos centro patikrinimas?	nenustatyta. 28. Visuomenės sveikatos centras nėra atlikęs valstybinės visuomenės sveikatos saugos kontrolės.
--	---	--

IV. IŠVADOS

4. Apibendrinant patikrinimo metu nustatytas aplinkybes, susijusias su sulaikytų asmenų teisių padėtimi Užkardoje, atsižvelgiant į ataskaitos II ir III dalis, darytinos šios išvados:

4.1. Užkardoje įrengtos 2 (dvi) Patalpos, kurios iš esmės atitinka teisės aktuose joms keliamus reikalavimus, o patikrinimo metu nustatyti teisės aktų reikalavimų neatitikimai yra nežymūs;

4.2. sulaikytų asmenų uždarymas į Patalpas nėra fiksuojamas *Pristatytų į užkardą asmenų apskaitos registre*;

4.3. sulaikytiems asmenims užtikrinamos būtinosios paslaugos (priemonės, užtikrinančios sulaikytojų saugumą, sveikatos priežiūros paslaugos, kurias valstybė garantuoja sulaikytajam asmeniui, vertėjo paslaugos);

4.4. neįmanoma įvertinti Patalpų atitikimo visuomenės sveikatos saugos reikalavimams, kadangi nėra patvirtintas visuomenės sveikatos saugos reglamentas, kuris nustatytų atitinkamus reikalavimus Patalpoms;

4.5. pagrindinis įėjimas į Užkardą ir Patalpos yra neprieinami asmenims su negalia.

V. REKOMENDACIJOS

5. Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į patikrinimo metu nustatytas aplinkybes ir vadovaudamasis LR SKĮ 19 straipsnio 1 dalies 14 punkto nuostatomis, Valstybės sienos apsaugos tarnybos vadui generolui Vainiui Butinui rekomenduoja imtis priemonių užtikrinti, kad:

5.1. patikrinimo metu nustatyti Patalpų apšvietimo trūkumai būtų pašalinti (informacija pagal ataskaitos III dalies 11 klausimą);

5.2. Užkardos pareigūnams sulaikius asmenis ir juos patalpinant į Patalpą (jei priemonė taikyta), registracijos žurnaluose būtų nurodomi patalpinimo į Patalpą faktas, data ir laikas;

5.3. atitinkama informacija būtų pateikta laikantis Lietuvos Respublikos asmens duomenų apsaugos įstatymo reikalavimų, atsižvelgiant į tai, kad Patalpoje vykdomas vaizdo stebėjimas, tačiau nėra jokių apie stebėjimą įspėjančių užrašų;

5.4. pagrindinis įėjimas į Užkardą ir Patalpos būtų pritaikyti asmenims su negalia.

Apie Seimo kontrolieriaus rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašyčiau pranešti iki 2014-06-27.

Seimo kontrolierius, Įstaigos vadovas

Augustinas Normantas